

Oona Markkanen

”URHEILU KUVASSA”
Kuva-analyysi skeittausta esittävästä
urheilukuvasta

Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta

Kandidaatintutkielma

Syyskuu 2023

TIIVISTELMÄ

Oona Markkanen: ”Urheilu kuvassa”: Kuva-analyysi skeittausta esittävistä urheilukuvista
Tampereen yliopisto
Kandidaatintutkielma
Viestinnän monitieteinen tutkinto-ohjelma
Syyskuu 2023

Kuvallisuus on muodostunut tärkeäksi osaksi urheilujournalismia lehtikuvauksen alkua ajoista asti. Tässä tutkielmassa käsittelen kuvan merkitystä urheilujournalismissa ja millaisia konventioita urheilukuviin liittyy. Hahmotan urheilukuvaan liittyviä erityispiirteitä kahden skeittausta esittävän kuvan kautta. Tutkimuskysymykseni ovat: *millaista on uutis- ja harrastajamediassa julkaistu kuvasto skeittauksesta ja miten tunnistetut kuvastot eroavat toisistaan ja muistuttavat toisiaan?*

Olen valinnut aineistoksi skeittausta käsittelevät kuvat, sillä uutismedioissa julkaistut skeittikuvat eivät usein tunnista skeittaukseen esittävän urheilukuvan käytäntöjä. Kuvien analysointi on hedelmällistä erityisesti skeittaukseen liittyvän erityisen laajan visuaalisen kuvaston johdosta. Skeittauksen suosion kasvun seurauksena laji näkyy medias- sa yhä useammin ja sen julkisuuskuva alakulttuurina on siirtynyt yhä vahvemmin urheilulajin suuntaan. Skeittauksen tuleminen olympialajiksi tarkoittaa luultavimmin myös lajiin liittyvän urheilu-uutisoinnin lisääntymistä.

Tutkielmassa teen sisällönanalyysin kahdesta skeittausta käsittelevästä kuvasta, jotka on julkaistu vuosien 2018 ja 2019 aikana. Toinen kuvista on julkaistu Yle Uutisten verkkouutisessa ja toinen kuva lajikohtaisessa harrastajalehdessä Hang Upissa. Tarkastelen kuvia Sara Shatfordin sisällönkuvailumallin kautta ja pyrin näin erottelemaan kuvista niiden eriävyyksiä sekä samankaltaisuuksia.

Analyysissa kummastakin kuvasta löytyi samankaltaisuutta ja yhteisiä tekijöitä, mutta myös muutamia huomattavia eroja. Vaikka kuvat esittävät kumpikin samanlaista kohdetta ja lähtökohtaisesti päälle päin muistuttavat toisiaan, ei uutismedian kuvassa ollut tunnistettu joitakin skeittausta esittävään kuvaan liittyviä tärkeitä elementtejä. Suurin eroavaisuus oli kuvien rajauksessa, joka voidaan nimetä yhdeksi tärkeimmistä piirteistä onnistuneessa, skeittausta esittävässä kuvassa. Uutismedioissa julkaistuissa kuvastoissa skeittauksesta tätä ei kuitenkaan välttämättä tunnisteta, jolloin kuvista jää puuttumaan olennaista informaatiota.

Avainsanat: Urheilujournalismi, urheilukuvaus, skeittaus, kuva-analyysi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check ohjelmalla.

1. JOHDANTO	1
2. TEORIA, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYS	3
2.1 TEOREETTINEN TAUSTA JA KESKEISET KÄSITTEET	3
2.2 AIKAISEMPI TUTKIMUS	4
2.3 URHEILU-KUVAAN LIITTYVIÄ KONVENTIOITA JA SKEITTAUSTA ESIT- TÄVÄN KUVAN ERITYISPIIRTEISTÄ	5
2.4 TUTKIMUKSEN TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYS	6
3. AINEISTO JA METODI.....	7
3.1 AINEISTO	7
3.1.1 KUVA 1	7
3.1.2 KUVA 2	8
3.2 METODI	9
4. ANALYYSI JA TULOKSET	11
4.1 YLE UUTISTEN KUVA.....	11
4.1.1 NIMETYT KOHTEET (IKONOGRAFIA).....	11
4.1.2 YLEISET KOHDELUOKAT (ESI-IKONOGRAFINEN KUVAILU)	12
4.2 HANG UP -LEHDEN KUVA	13
4.2.1 NIMETYT KOHTEET (IKONOGRAFIA)	13
4.2.2 YLEISET KOHDELUOKAT (ESI-IKONOGRAFINEN KUVAILU)	13
4.3 TULOKSET	14
5. POHDINTA.....	17
LÄHTEET	18

1. JOHDANTO

Tässä tutkielmassa käsittelen kuvan merkitystä urheilujournalismissa ja millaisia konventioita urheilukuviin liittyy. Tarkastelen urheilukuvaamiseen liittyvää erityistä tietoa ja taitoa erityisesti tuntemaani lajiin eli skeittaukseen liittyvän kuvaston kautta. Vaikka urheiluun liittyvää kuvastoa on reilusti, on siihen keskittynyttä tutkimusta vielä vähäisästi ja sen tutkimusta on historiassa ylenkatsottu (O'Mahony 2018). Samalla kuitenkin urheilulla on yhä merkittävämpi asema uutismedioissa (Rowe 2017) ja sen visuaaliset kuvastot ohjaavat yleisöä sekä luovat representaatioita, kuten muukin visuaalinen kuvasto mediassa (Seppänen 2005). Myös urheilukuvien ja niihin liittyvien konventioiden, tekniikoiden ja välineiden tutkimusta kaivataan, jotta voidaan paremmin ymmärtää kuinka nämä eri tekijät vaikuttavat kuvien lukemiseen (O'Mahony 2018).

Tutkimukseni motiivina toimii oma kiinnostukseni urheilukuvaamiseen sekä siihen vaadittaviin taitoihin. Erityisesti olen kiinnostunut juuri harrastamaani lajiin skeittaukseen liittyvästä visuaalisesta kuvastosta ja sen erityispiirteistä. Koen, että urheilukuvaamiseen ja erityisesti eri lajien kuvaamiseen liittyy paljon hiljaista tietoa, joka ilman tutkimusta voi jäädä dokumentoimatta.

Urheilujournalismin tutkimusta on historiassa väheksytty. Esimerkiksi Hemánus (1983) toteaa, että urheilujournalismi ei pysty kuvaamaan huippu-urheilua objektiivisesti ja totuudenmukaisesti. Syynä tähän on esimerkiksi se, että monet urheilutoimittajat ovat aiemmin olleet aktiiviurheilijoita tai muuten lähellä raportoimaansa lajia. Nykypäivänä urheilujournalismin sisältö voi kuitenkin olla niin viihdejournalismia kuin myös yhteiskunnalliseen ja kriittiseen tarkasteluun keskittyvää journalismia (Boyle 2006). Toisaalta tuntematta raportoitavaa lajia tarkasti, voivat sen erityispiirteet jäädä pimentoon, kuten myöhemmin analyysissäni esitän. Tutkimuksessani tarkastelen kuva-aineistoani sisällönkuvailun keinoin. Jätän tutkielmassa suurimmaksi osaksi tarkastelematta kuvien luomia representaatioita, sillä ne eivät ole tutkimuskysymyksiini vastatessa kovin relevantteja.

Tutkielmassa teen sisällönanalyysin kahdesta skeittausta käsittelevästä kuvasta, jotka on julkaistu 2018 ja 2019 vuoden aikana. Toinen aineistoni kuvista on julkaistu Yle Uutisissa ja toinen skeittaukseen erikoistuneessa Hang Up-lehdessä. Olen valinnut aineistoksi juuri skeittausta käsittelevät kuvat, sillä uutismediassa julkaistut skeittikuvat eivät

usein tunnista skeittaukseen liittyvän kuvan lainalaisuuksia. Vaikka skeittauksen kuvaamiseen pätevät myös muuhun urheilukuvaan yhdistettävät ihanteet, kuten urheilijan kuvaaminen liikkeessä sekä tunteellisuus, koen muiden skeittauksen harrastajien ja kuvaajien tavoin, että skeittausta onnistuneesti esittävään urheilukuvaan liittyy myös muita tärkeitä piirteitä. Käsittelen näitä erityispiirteitä tarkemmin luvussa 2.3.

2. TEORIA, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Esittelen tässä luvussa tutkimukseeni liittyvää teoreettista taustaa sekä tutkimukseni tavoitteet ja tutkimuskysymykset. Olen jakanut luvut viiteen osaan. Luvussa 2.1. esittelen tutkimuksen motiivin. Luvussa 2.2. luon katsauksen aikaisempaan tutkimukseen. Luvussa 2.3. käyn lävitse urheilu-kuvaan liittyviä konventioita ja hahmotan skeittausta esittävän kuvan erityispiirteitä. Viimeisessä luvussa 2.4. hahmottelen tutkimukseni tavoitteet sekä tutkimuskysymykseni.

2.1 Teoreettinen tausta ja keskeiset käsitteet

Käytän tässä tutkielmassa Sara Shatfordin (1986) kuvien *sisällönkuvailumallia*. Shatford kehitti sisällönkuvailumallinsa 1980-luvulla. Shatfordin analyysimalli muistuttaa Erwin Panofskyn ikonografista teoriaa, sillä myös Shatford jakaa kuvan sisällön eri tasoihin. Näin sisällönkuvailumallia kutsutaan myös Panofsky/Shatford -malliksi.

Panofskyn metodissa kuva jaetaan kolmeen tasoon, jotka yhdistävät teoksen muodon ja aiheen tulkinnaksi, jossa teos liitetään oman aikansa kulttuuriseen kontekstiin (Panofsky 1962). Kirjassaan *Meaning in the visual arts* (1955) Panofskyn esittelee kuvan sisällön tasoja seuraavasti:

1. *Primary or natural subject matter, eli primääritaso ja esi-ikonografisen kuvailu.* Tällä tasolla tarkastellaan teoksessa olevia muotoja, kuten linjoja tai värejä.
2. *Secondary or conventional subject matter eli toinen taso ja ikonografisen analyysi.* Tämä taso koostuu kuvista, tarinoista ja symboleista, ja esi-ikonografisen tason havainnot sekoittuvat teemoihin ja käsitteisiin. Ikonografisessa analyysissä keskitytään kuvan tai teoksen sisältämiin merkityksiin.
3. *Intrinsic meaning or content eli sisäinen merkitys ja ikonologinen tulkinta.* Tasolla keskitytään teoksen perustana oleviin ja sen sisäisiin merkityksiin. Tasolla tulkitaan siis sitä, kuinka teos asettuu sen omaan kulttuurilliseen kontekstiinsä.

Shatfordin mallissa nimetään kuvassa havaittavat kohteet ja ominaisuudet, joihin sisällönkuvailussa halutaan keskittyä. Shatford jakaa Panofskyn tapaan kuvan sisällön kol-

meen tasoon, jotka ovat: Ensimmäinen taso eli *nimetyt kohteet*, toinen taso eli *yleiset kohdeluokat* ja kolmas taso eli *symboliset viittaukset*. Esittelen Shatfordin mallia tarkemmin kappaleessa 3.2.

2.2 Aikaisempi tutkimus

Vaikka urheilujournalismia ja sen tutkimusta onkin väheksytty, on Broussardin (2020) mukaan kuitenkin hyvä muistaa, että urheilujournalismi on journalismin alalaji siinä missä muutkin journalismin osa-alueet. David Rowe (2007) on tutkinut juuri urheilujournalismiin kohdistettua kritiikkiä ”journalismin lelu-osastona”. Tämä ideologia on luultavasti peräisin luokkapohjaisista ja patriarkaalisista näkökulmista, joissa lehdistöä ja erityisesti populaarikulttuuria ei nähdä ”tärkeänä” tai ”vakavana” (Rowe 2007). Urheilujournalismin yhteiskunnallisuutta ovat käsitelleet myös esimerkiksi Ryan Broussard (2020) sekä Henri Kaukonen (2023). Urheilumediat ovat historiallisesti tarjonneet sosiaalisesti konservatiivista ja valkoista näkökulmaa, palvelen näin valkoisten ihmisten yhteiskunnallista asemaa (Broussard 2020). Tämä on kuitenkin tapahtunut vähemmistölukijoiden ja katsojien kustannuksella. Huippu-urheilun politisoituminen ja julkisesti käyty keskustelu urheilusta ja sen yhteiskunnallisesta asemasta on kuitenkin saanut urheilutoimittajia tarkastelemaan urheilujournalismin roolia ja sen tehtävää yhteiskunnassa (Kaukonen 2023).

Aikaisempaa tutkimusta urheilujournalismista on tehty myös esimerkiksi sen suhteesta mediaan (Boyle & Haynes, 2009) sekä sukupuolten representaatioista urheilua käsittelevissä uutisissa (Martínez-Rosales 2021; Sharma & Aishwarya 2022). Suomessa Kari Koljonen on käsitellyt urheilujournalismin muutoksia eri vuosikymmenillä (2000). Koljosen tarkastelujakson aikana Helsingin Sanomien toimittajien keski-ikä nousi lähes 20 vuotta ja heidän sidoksensa journalismiin vahvistuivat. Sami Suodenjoki (2008) on taas käsitellyt tutkimuksessaan ”Valtalajien varjossa?” marginaalilaji suunnistuksen näkymistä mediassa verrattuna valtalajeihin, kuten jalkapalloon tai jääkiekkoon. Urheilun kuvastoihin liittyvä tutkimusta on tehty paljon juuri erilaisiin representaatioihin liittyen (Martínez-Rosales 2021), itse urheilukuvajournalismin käytäntöihin (Haynes, Hadland & Lambert) sekä uutiskuvan luonteeseen liittyen (Hill 2020).

Skeittausta käsittelevää tutkimusta ei ole Suomessa juurikaan tehty ja suurin osa tutkimuksesta on keskittynyt skeittaukseen alakulttuurina ja elämäntapana (Harinen, Itko-

nen & Rautopuro 2006; Tams 2008). Myös joitakin kaupunkitilaan ja skeittaamisen liittyviä tutkimuksia on (Eloranta 2022; Sonninen 2016; Gröndahl 2007). Myös itse tarkastelen tässä tutkielmassa skeittaukseen liittyvää kuvastoa urheilun lisäksi alakulttuurikon­tektissa. Esimerkiksi Harinen (2010) toteaa skeittauksen määrittelyn yksioikoisesti urheiluna ongelmalliseksi, sillä monet lajin harrastajat vastustavat tällaista yksinkertaistavaa määrittelyä. Erityisesti 2000-luvulle tullessa skeittaus on eriytynyt alakulttuurista myös omaksi toimintakulttuurikseen (Harinen 2010) ja lajin voisi sanoa markkinallistuneen sen suosion seurauksena, näin liikkuen kauemmas lajin juurista punk- ja hip-hop nuorison vastarinta-aatteena (Gröndahl 2007).

2.3 Urheilu-kuvaan liittyviä konventioita ja skeittausta esittävän kuvan erityispiirteistä

Skeittausta esittävien kuvien analysointi on mielestäni hedelmällistä erityisesti siksi, että skeittaukseen liittyy erityisen laaja visuaalisen kuvasto. Lajiin liittyvä kuvallinen dokumentointi on ollut erottamaton osa lajia jo sen synnystä saakka (Snyder 2012). Voidaankin siis todeta, että skeittaus lajina on ylläpitänyt itseään ja kehittynyt juuri siihen liittyvän median ja visuaalisen kuvaston, kuten lehtien ja videoiden kautta (Snyder 2012). Tämä visuaalinen tuotantoprosessi onkin luonut skeittauksen harrastajille mahdollisuuden niin ammattuurheiljastatukseen kuin myös muihin urapolkuihin, kuten esimerkiksi valokuvaamisen, videokuvaamisen sekä editoinnin saralla. Skeittaukseen liittyvä visuaalisuus sekä lajin massamedian ulkopuolella toimiva omaehtoinen kulttuuri ovat osaltaan voineet vaikuttaa myös syitä siihen, että laji on noussut marginaalilajista vuoden 2020 olympialaisiin.

Urheilukuvat muodostavat tärkeän osan urheilujournalismia. Jo 1900-luvun alkupuolella valokuvaajat kiinnostuivat urheilun kuvaamisesta ja tekniikan kehittyessä urheilukuvien asema vakiintui osaksi uutiskuvastoa. Urheilutapahtumien lisääntyminen sekä kuvien massatuotanto takasivat urheilukuvalle lopulta merkittävän paikan mediassa (O'Mahony 2018). Urheiluun erikoistuneet kuvaajat tulivat osaksi urheilutoimituksia ja näin syntyi myös uusia, vain urheilu-uutisointiin keskittyviä julkaisuja. Osa eurooppalaisista urheilu-julkaisuista, kuten *Sport im Bild* (Saksa) ja *La vie au grand air* (Ranska) toimivat uranuurtajina urheilukuvauksen ja urheilu-uutisten taiton saralla ja näin loivat joitakin urheilukuvaukseen liittyviä käytäntöjä, joista monet ovat yhä käytössä (Gervais 2015). Näitä käytäntöjä ovat esimerkiksi toimintaan keskittyneet kuvat, joissa urheilija

on kuvattu liikkeessä sekä kuvat, jotka välittävät urheiluun liittyviä tunteita sekä draamaa. Heikki Pölönen (2012) kuvailee pro gradu -työssään onnistunutta lehtikuvaa py-säyttäväksi otokseksi, joka välittää katsojalle informaation lisäksi jonkinlaisen tunne-reaktion. Tämä ideaali voidaan nähdä koskevan myös urheilukuvaa, vaikka urheilujournalismi sijoittuukin joukkotiedotuksen kentällä faktapohjaisen ja viihteellisen joukkotiedotuksen väliin (Koljonen 2000, 4).

Koska skeittaukseen urheiluna on lajin syntymästä asti liittynyt erottamaton visuaalinen kulttuuri, on myös lajin kuvalliseen dokumentointiin syntynyt käytäntöjä ja ihanteita, jotka ovat ominaisia miltei ainoastaan skeittaukselle, poikkeuksena kuitenkin muutammat muut lautailulajit kuten esimerkiksi lumilautailu, joka on lajina syntynyt skeittauksen pohjalta. Lumilautailua tutkinut Holly Thorpe (2007, 105) on todennut, ettei lumilautailu ole valtamedialle tuttu laji eikä se näin ollen tunne uutisoimaansa lajia. Myös skeittaus on urheilumuotona yhä mediassa vähemmän tunnettu.

2.4 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymys

Aiemmin esitellyistä teoreettisista lähtökohdista lähdän analysoimaan valitsemaani kuva-aineistoa. Tutkimukseni tavoitteena on pyrkiä tuottamaan uutta tietoa urheilujournalismin ja urheilukuvan tutkimuksessa, erityisesti marginaalilajeihin liittyvän tutkimuksen parissa. Toivon myös, että tutkimuksestani on käytännön hyötyä kuvajournalisteille, jotka ovat työssään tekemisissä eri urheilulajien kanssa. Tutkielmani avulla koen voivani myös tallentaa ja jakaa omaa osaamistani ja kokemukseni kautta saatua hiljaista tietoa.

Aineistoani analysoin sisällönkuvailun keinoin. Tulen hahmottamaan tarkastelemieni kuvien visuaalisia sisältöjä ja näiden sisältöjen eroja valitsemistani kuvissa. Pyrin tutkimuksessani vastaamaan siis seuraaviin kysymyksiin:

1. Millaista on uutis- ja harrastajamediassa julkaistu kuvasto skeittauksesta?
2. Miten tunnistetut kuvastot eroavat toisistaan ja muistuttavat toisiaan?

3. AINEISTO JA METODI

Seuraavissa luvuissa 3.1. ja 3.2. esittelen tutkimusaineistoni sekä kerron käyttämästäni tutkimusmetodista.

3.1 Aineisto

Tätä tutkielmaa varten olen valinnut aineistoksi kaksi skeittausta esittävää valokuvaa. Kuvat on julkaistu vuosien 2018 ja 2019 aikana.

Ensimmäinen aineistoni kuva (Kuva 1) on julkaistu Yle Uutisten verkossa 16.1.2019 ("Kalifornialaisskeittari on käynyt Suomessa kolme kertaa, mutta haluaa edustaa isänsä kotimaata olympialaisissa – "Olemme pissat housuissa innosta soikeana"). Kuva on AOP:n kuvatoimistosta.

3.1.1 Kuva 1



"Suomalaisisän unelma toteutui, kun Lizzie Armaston siirtyi isänsä kotimaan maajoukkueeseen". Julkaistu 16.1.2019. Kuva: AOP

Toinen kuva (Kuva 2) on skeittaaja Pat Duffysta ja se on julkaistu skeittaukseen keskittyneessä harrastajalehdessä *Hang Upissa* maaliskuun numerossa vuonna 2018. Kuvaajana on toiminut Keke Leppälä.

3.1.2 Kuva 2



"Ollie Rajamäen parkilla". Julkaistu 03/2018. Kuva: Keke Leppälä

Etsin tutkimusaineistoa Yle Uutisten artikkeleista, sillä Yle on arvostettu uutistoimija. Vuonna 2021 toteutetun Uutisarvostukset 2021 -tutkimuksen mukaan Yle Uutiset televisiosta ja verkosta nimettiin tärkeimmäksi sekä 2. tärkeimmäksi uutislähteeksi suomalaisten keskuudessa. Oman kokemukseni mukaan Yle on myös uutisoinut skeittauksesta aktiivisesti, erityisesti olympialaisten aikaan, joka tarkoittaa myös laajaa kuvastoa aineiston hakemiseen. Hain tutkimusaineistoa Yle uutisten nettiartikkeleista sanoilla: *Skeittaus, skeittari, rullalautailu, rullalautailija, olympialaiset 2020.*

Harrastajalehti *Hang Up* on tällä hetkellä ainut sekä vanhin suomalainen skeittaukseen keskittynyt julkaisu, jonka takia toinen kuva valikoitui juuri tästä julkaisusta. Tutkimusaineistoksi valittu kuva on valittu sen perusteella, että se sopi vertailukohdaksi Ylen Uutisissa julkaistun kuvan kanssa.

Kuvat esittävät samaa aihetta, mutta ovat silti eri tyyppiset. Molemmissa kuvissa tapahtuva skeittitemppu on sama (Ollie), jotta kuvassa tapahtuva urheilusuoritus olisi mahdollisimman samantyyppinen. Näin on helpompi erottaa, millaisia yksityiskohtia onnistunut, skeittausta esittävä kuva pitää sisällään.

Valitsemani aineistot on julkaistu eri tyylisissä journalistisissa konteksteissa, jonka koin analyysini yhdeksi lähtökohdaksi. Yle Uutiset on valtakunnanlaajuinen journalistinen julkaisu eikä se ole keskittynyt erityisesti skeittaukseen. Hang Up taas on harrastajalehti, jossa julkaistaan vain skeittaukseen liittyvää sisältöä ja jonka levikki on vain n. 3000 tilaajaa (Hang Up -mediakortti 2021).

3.2 Metodi

Tässä tutkielmassa teen kuva-analyysin, jossa analysoin sekä vertailen kahta kuvaa. Käyn läpi aineistoani käyttäen Shatfordin sisällönkuvailumallia ja pyrin näin erittelemään aineistossani esiintyviä samankaltaisuuksia sekä eriävyyksiä.

Shatfordin malli muistuttaa Panofskyn ikonografista teoriaa kuvan merkityksen jakautumisessa tasoihin, mutta koen että tutkielmassani on mielekkäämpää käyttää Shatfordin mallia, sillä Panofskyn teoria keskittyy erityisesti ikonologiseen tulkintaan.

Taulukko 1: Panofsky/Shatford -mallin analyysikehikko

	Nimetyt kohteet specific of (ikonografia)	Yleinen kohdeluokka generic of (esi-ikonografia)	Symboliset viittaukset about (ikonologia)
Kohteet, kuka/mikä?	nimetty henkilö, eläin, esine	henkilö-, eläin-, esinetyyppi	myyttiset olennot
Toiminnot ja tapahtumat, mitä?	nimetty tapahtuma	tapahtuma- tai tilannetyyppi	tunne, abstraktio
Tila, missä?	nimetty paikka	maantieteellinen tai arkkitehtoninen paikkatyyppi	symbolinen paikka
Aika, milloin?	päivämäärä, kellonaika	vuoden- tai vuorokaudenaika	ajan symboloima tunne, abstraktio

Kuva 3: Panofsky/Shatford -mallin analyysikehikko (Shatford 1986, käänös: Alaterä & Halttunen 2002, 95).

Shatfordin mallissa taas luodaan analyysikehikko (Taulukko 1), jonka on tarkoitus auttaa kuvan kohteiden ja ominaisuuksien nimeämisessä sijoittamalla niitä eri kohdeluokkiin (Lipsonen 2011). Shatfordin mallissa kuvan merkitykset jakautuvat kolmelle tasolle, mutta keskityn erityisesti ensimmäisen ja toisen tason eli nimettyjen kohteiden sekä yleisten kohdeluokkien analysointiin.

Kolmas taso eli symboliset viittaukset ei mielestäni ole tässä kuva-analyysissä yhtä relevantti kuin kaksi ensimmäistä tasoa. Myös Shatford (1986) toteaa, että kahteen ensimmäiseen kohdeluokkaan keskittyminen on sisällönkuvailussa mielekästä, koska kolmannella tasolla kuvien sisällön analysoinnin monitulkintaisuus kasvaa eikä se näin ollen edistä tiedonhakua.

Shatford (1986) esittelee neljä peruskategoriaa, joiden tulisi helpottaa eri tasojen läpi käymistä. Nämä kategoriat ovat: 1) kohteet 2) toiminnot ja tapahtumat 3) tila 4) aika. Toisin sanoen vastataan kysymyksiin kuka/mikä, mitä, missä ja milloin (Lipsonen 2011). Tulen Shatfordin analyysikehikon mukaisesti käyttämään neljää kategorialuokkaa aineistoni tulkitsemiseen, mutta sovellan muutamaa Shatfordin esittämistä luokista vastaamaan paremmin omaa tutkimustani. Valitsemani kategorialuokat sopivat paremmin oman aineistoni analysointiin sekä auttavat vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Analyysissä käyttämäni kategorialuokat ovat näin ollen:

- 1) Kohteet
- 2) Toiminnot ja tapahtumat
- 3) Ympäristö/Tausta
- 4) Rajaus/Kuvakoko

Olen valinnut korvata Shatfordin kategoriat 3 ja 4 omilla kategorioillani ympäristö/tausta ja kuvan rajaus/kuvakoko, sillä ympäristö sekä kuvan rajaus ovat molemmat tärkeitä muuttujia skeittausta esittävässä valokuvassa. Keskityn analyysikehikossani käyttämään vain kahta ensimmäistä tasoa, sillä kuten Shatford (1986) toteaa, kolmas taso ei yleensä ole merkityksellinen sisällönkuvailussa. Koska tässä analyysissä en keskity esimerkiksi kuvien tuottamiin representaatioihin tai symbolisiin merkityksiin vaan kuvailemaan ja analysoimaan aineistoni eriäväisyyksiä sekä samankaltaisuuksia, ei kolmas taso eli symboliset viittaukset ole tämän analyysin kannalta olennaista.

4. ANALYYSI JA TULOKSET

Tässä osiossa analysoin kumpaakin aineistoni kuvaa vuorollaan Shatfordin analyysikehikon avulla. Luku 4.1 käsittelee Yle uutisten verkossa julkaistua kuvaa (kuva 1) ja luku 4.2 harrastajalehti Hangupissa julkaistua kuvaa (kuva 2). Luvussa 4.3 esittelen analyysini tulokset ja vastaan tutkimuskysymyksiini niiden perusteella. Aloitan sisällönkuvailun täyttämällä analyysikehikon ja nimeämällä kuvien sisältämät kohteet. Tämän jälkeen kuvailen aineistoni sisältöä kehikon sisältämien kategorialuokkien avulla.

4.1 Yle Uutisten kuva

Aluksi täytän Yle uutisten kuvan analyysikehikon ensimmäisen tason kategorialuokat eli nimetyt kohteet. Tämä tarkoittaa kuvan sisältämiä kohteiden nimeämistä spesifein termein, kuten nimillä. Osan näistä tiedoista saan kuvan kuvatekstin mukana. Tämän jälkeen siirryn yleisten kohdeluokkien nimeämiseen, jossa nimeän kuvan geneerisempiä kohteita, samalla siirtyen kuvan sisällön tarkempaan kuvailuun.

Taulukko 2: Yle Uutisten kuvan analyysikehikko

	Nimetyt kohteet (Ikonografia)	Yleiset kohdeluokat (Esi-ikonografia)
Kohteet	Skeittaaja Lizzie Armanto	Ihminen skeittilaudan päällä
Toiminnot ja tapahtumat	Ollie-skeittitemppu	Skeittaaja tekemä urheilusuoritusta
Ympäristö/Tausta	Betoniseinä	Betonista rakennettu vaalea skeittiparkki
Kuvan rajaus/ Kuvakoko	Kokokuva	Kuva on rajattu tiukasti

4.1.1 Nimetyt kohteet (Ikonografia)

Kuvan mukana tulleen informaation perusteella tunnistan kuvan kohteena olevan skeittaaja Lizzie Armanto. Kuvatekstin perusteella voi olettaa Armanton ehkä skeittaavan

olympiakarsinnoissa tunnistamattomalla skeittiparkilla. Kuvassa tapahtuva toiminto on skeittausta ja Armanto suorittaa kuvanotto hetkellä ollie-nimistä skeittitemppua. Kuvan taustalla on betoninen skeittiparkki, jossa vaaleaa, vihreää sekä mustaa väriä. Kuvakokona on kokokuva, eli kohteen vartalo näkyy kokonaan, mutta tämän ympärillä jää vain hieman tyhjää tilaa.

4.1.2 Yleiset kohdeluokat (Esi-ikonografinen kuvailu)

Kuvassa on ihminen, joka on kuvattu skeittilaudan päällä ilmassa. Henkilö on kuvattu vaaleaa, oletettavasti betonista rakennettua skeittiparkkia vasten. Kuva on otettu hieman yläviistosta. Kuvan kohde on kuvattu niin, että kamera on sijoittunut tämän vasemmalle puolelle, jolloin kohteen rintamasuunta on sivuttain. Kuvassa kohteen vasen käsi peittää näin puolet hänen kasvoistaan. Näin ollen kohteen ilmeestä ei saa aivan selvää, vaikka tämän silmät näyttävätkin keskittyneiltä. Kohteen kädet ovat nyrkissä.

Päällä hänellä on valko-mustaraidallinen t-paita, lippalakki sekä tummat housut. Jalassa kuvan kohteella on siniset kengät ja myös skeittilaudassa on sinistä väriä. Vaatetuksesta voi erottaa joitakin logoja. Hiukset ovat auki ja ne ovat tummanruskeat vihreillä raidoilla.

Kuvan kohde on keskellä urheilusuoritusta ja asennosta päätellen tekemässä ollie-nimistä skeittitemppua. Asento on kyykistynyt ja liikkeen suunta on vasemmalle päin. Skeittilauta on suuntautunut hieman yläviistoon. Kuvan kohteen ympärille on hieman tilaa, mutta se ei anna informaatiota esimerkiksi skeittiparkin muodoista, vaan huomio on ainoastaan skeittaajassa. Myös tarkennus on kuvan kohteessa ja kuvan tausta jää sumeaksi ja taka-alalle.

Kuva on yksinkertainen, eikä kuvan kohteen ympärillä ole muuta kuin vaaleaa betonia, lukuunottamatta mustaa kuviointia betonin pinnassa kuvan yläreunassa. Kuva rajautuu niin, että kohde on kokonaan näkyvä eli kuva on kokokuva. Hänen ympärilleen jää vain hieman tilaa pään sekä jalkojen alapuolelle. Kuvan valaistus on tasainen ja kuva on otettu luultavasti luonnonvalossa, pilvisellä säällä.

4.2 Hang up -lehden kuva

Aloitan Hang up -lehden kuvan sisällönkuvailun myös tunnistamalla analyysikehikon ensimmäisen tason kategorialuokat eli nimetyt kohteet. Myös Hang up-lehden kuvan kuvateksti antaa taustatietoja kuvan kohteista. Tämän jälkeen siirryn yleisten kohdeluokkien tunnistamiseen ja kuvailuun.

Taulukko 3: Hang up -lehden kuvan analyysikehikko

	Nimetyt kohteet (Ikonografia)	Yleinen kohdeluokka (Esi-ikonografia)
Kohteet	Skeittaaja Pat Duffy	Ihminen skeittilaudan päällä, kasvot kameraan päin
Toiminnot ja tapahtumat	Ollie-skeittitemppu	Skeittaajan tekemä urheilusuoritus
Ympäristö/Tausta	Rajamäen skeittiparkki, nurmikko sekä rakennus	Valkoinen rakennus, vihreä nurmikko ja vaalea betoniskeittiparkki
Kuvan rajaus/ Kuvakoko	Laaja kokokuva	Kuva on rajattu laajasti

4.2.1 Nimetyt kohteet (Ikonografia)

Kuvan mukana tulleen informaation perusteella kuvan kohteena on amerikkalainen skeittaaja Pat Duffy. Toimintona/tapahtumana on Duffyn skeittaus ja tarkemmin sanottuna ollie-skeittitemppu, joka kuvatekstin mukaan tapahtuu Rajamäen skeittiparkilla. Kuvan ympäristössä skeittiparkki sijoittuu nurmikon viereen ja ison rakennuksen etualle. Kuvan kokoluokka on laaja kokokuva, eli kuvan kohde näkyy kokonaan ja kuvan ympäristö voidaan selkeästi erottaa.

4.2.2 Yleiset kohdeluokat (Esi-ikonografinen kuvailu)

Kuvassa on ihminen skeittaamassa skeittiparkilla, jonka taustalla nähdään valkoinen rakennus sekä skeittiparkin vieressä oleva vihreä nurmikko. Kuvan kohde on asetettu kuvaan niin, että hänet on kuvattu valkoisen rakennuksen seinää vasten ilmassa. Kuva

näyttää siltä, että se on otettu miltei samassa tasossa ilmassa olevan skeittaajan kanssa. Kohteen jalat ovat koukussa ja hänen rintamasuuntansa on kameraan päin. Myös liikkeen suunta on sama. Kohteen kädet ovat sivuilla ja hänen kasvonsa voi erottaa.

Päällä kuvan henkilöllä on musta lippis, musta paita sekä vaaleat, beiget housut. Logoja ei ole näkyvissä tai erotettavissa. Myös kohteen ilme jää epäselväksi. Toinen käsistä on nyrkissä kun taas toisen käden sormet erottuvat.

Henkilö on ilmassa ja tekemässä ollie-tempua. Skeittilauta osoittaa hieman alaviistoon. Kohteen ympärillä on reilusti tilaa ja se antaa informaatiota skeittaajan tulo- ja menosuunnasta. Kuva on tarkennettu skeittaajaan, mutta kuvan syväterävyys on suuri eli siinä käytetty tarkennuksen alue sallii sen, ettei tausta jää kokonaan sumeaksi.

Kuva on rajattu niin, että skeittaaja näkyy kokonaan sekä asettuu osaksi ympäristöään. Kuva on siis laaja kokokuva. Kuvassa kohde on korkealla ilmassa ja skeittiparkin koko ja taka-alalla oleva rakennus antavat osviittaa mittakaavasta. Rakennukseen ja nurmikolle paistaa aurinko, mutta skeittiparkki ja skeittaaja näyttävät jäävän varjoon.

4.3 Tulokset

Tässä osiossa vertailen analyysieni perusteella aineistoani sekä vastaan tutkimuskysymyksiini, jotka ovat: *millaista on uutis- ja harrastajamediassa julkaistu kuvasto skeittauksesta ja miten tunnistetut kuvastot eroavat toisistaan ja muistuttavat toisiaan?*

Kummassakin aineistoni kuvassa on samankaltaisuuksia, mutta myös joitakin perustavanlaatuisia eriävyyksiä. Kummassakin kuvassa kuvan kohteena on skeittaaja. Ensimmäisessä kuvassa skeittaaja täyttää miltei puolet kuva-alasta, kun taas toisessa kuvassa skeittaaja on osa suurempaa ympäristöä. Aineiston perusteella uutismediassa julkaistu kuvasto ei siis välttämättä tunnista skeittausta esittävän kuvan erityispiirteitä, jotka taas harrastajamediassa ovat tärkeä edellytys kuvien julkaisulle.

Aineiston eroavaisuudet ovat luultavimmin seurausta siitä, että ne on julkaistu eri tyyppisissä medioissa, joissa seurataan eroavia kriteerejä kuvan sisällölle. Esimerkiksi Pölösen (2012) tutkimuksessa todetaan, että hyvä lehtikuva on sellainen, joka on sisällöltään sekä muodoltaan sopiva lehden kokonaisuuteen. Kuvan visuaalinen mielenkiin-

toisuus taas saattaa tulla toissijaisena asiana. Kiireisessä uutistoimituksessa kuvan ulkopuoliset kriteerit saattavat siis priorisoitua verrattuna kuvan sisäisiin ansioihin (Pölonen, 2012). Harrastajalehdessä tuskin julkaistaisiin kuvan 1 kaltaista kuvaa. Yle uutisten lukijalle se kuitenkin toimii aiheeseen liittyvänä kuvituskuvana. Uutis- ja harrastajamedioilla on varmasti hieman eriävät lukijakuntansa eikä Yle uutisten keskimääräinen lukija välttämättä tunne skeittausta lajina. Suodenjoki (2008) toteaa tutkimuksessaan, ettei marginaalilajeja välttämättä arvosteta valtalajien tapaan ja näin ollen esimerkiksi juutuissa käytetään pienemmällä kynnyksellä arkistokuvia. Syynä on saattanut olla esimerkiksi se, että toimitus ei ole lähettänyt tapahtumaan omaa kuvaajaansa tai käyttänyt aikaa kuva-aineiston hankkimiseen. Koska myös skeittaus lasketaan marginaalilajiksi on mahdollista, että samankaltainen toimintatapa koskee myös skeittausta käsitteleviä uutisia ja artikkeleita.

Aineistoni kuvat eroavat erityisesti juuri rajauksen ja kuvakoon puolesta. Onnistuneessa skeittikuvassa on tärkeää, että katsoja hahmottaa mistä skeittaaja on tulossa ja mihin tämä on menossa. Näin ollen kuvan rajaamisen ja oikean kuvakoon käyttö niin, että ympäristö on näkyvässä, voi sanoa olevan yksi tärkeimpiä onnistuneen skeittikuvan kriteerejä. Skeittaus on urheilulaji, jossa ei ole tärkeää vain itse skeittilaudalla suoritettu temppu, vaan myös se, mitä ja missä temppu tapahtuu. Näin ollen verrattuna kuvaan 2, Ylen uutisten verkossa julkaistussa kuvassa jää ikään kuin puolet informaatiosta puuttumaan. Esimerkkinä voidaan käyttää esimerkiksi korkeushyppääjää, joka suorittaisi hypyn, mutta katsoja ei saisi tietää kuinka korkealla tanko on lopulta ollut. Koska kuva on rajattu niin tiukasti, voidaan siitä erottaa vain skeittaajan tekemä temppu, mutta emme tiedä millaisella alustalla temppu on tehty tai onko se esimerkiksi tehty jonkin yli tai alas jostakin. Kun kuvaa vertaa harrastajalehti Hang upissa julkaistuun kuvaan, voidaan selkeästi nähdä kuvailemani ero. Kuvassa 2 ympäristö on merkittävä osa kuvaa ja katsojalle on kokonaisuudessaan selkeää se, mistä skeittaaja on tullut, mikä temppu on tehty ja mihin skeittaaja tempun jälkeen laskeutuu.

Ympäristö ja kuvan tausta eivät ole skeittikuvalle tärkeitä myöskään vain ainoastaan temppuun liittyvän informaation kannalta. Visuaalisuuden ja katukulttuurihistorian merkitys skeittauksessa on ollut ja on yhä suuri ja näin ollen onnistunut skeittikuva usein asettaa skeittaajan myös osaksi ympäristöään. Onnistuneessa skeittikuvassa ei ole

siis tärkeää ainoastaan kuvan tai tempun tekninen onnistuminen, vaan myös se, mikä on se ympäristö missä temppu suoritetaan.

Kuva 1 on otettu niin, että skeittaajan selkä on kuvaajaan päin. Vaikka tätä ei voida aina välttää, on skeittikuvauksessa hyvä pyrkiä kuvaamaan ihminen tämän rintakehän puolelta, kuten kuvassa 2. Tämä tarkoittaa yleensä sitä, että henkilön kasvot ovat näkyvissä ja hänen henkilöllisyytensä voidaan näin erottaa. Kuva 1 ja 2 eroavat myös tässä, sillä kuvassa 1 kuvan henkilön käsi peittää miltei tämän koko kasvot.

Kuvien samankaltaisuus tulee esiin siinä, missä asennossa ja hetkessä kuvien henkilöt on ikuistettu sekä millainen kuvien komposition eli asettelu on. Onnistuneessa skeittikuvassa suoritettu skeittitemppu on pysäytetty sellaiseen hetkeen, jossa juuri kyseinen temppu ”näyttää parhaalta” ja molemmissa aineistoni kuvissa on valittu suurinpiirtein oikea hetki pysäyttää temppu.

Molemmissa kuvissa liikkeen suunta on toimiva ja liikkeen voi aistia, mikä on hyvälle skeittikuvalle tärkeää. Toinen tärkeä piirre, joka hyvästä skeittausta esittävästä kuvasta löytyy, on se, että skeittaaja erottuu kuvan taustasta. Molemmissa kuvissa on kohde kuvattu vaaleaa taustaa vasten, jolloin kohde ikään kuin eristetään taustan ärsykkeistä ja näin saadaan katse hakeutumaan kuvan kohteeseen eli skeittaajaan.

5. POHDINTA

Tässä työssä olen tutkinut, millaista kuvastoa uutis- ja harrastajamediassa julkaistu kuvasto skeittauksesta on. Lisäksi olen analysoinut kuinka nämä kuvastot eroavat toisistaan sekä muistuttavat toisiaan.

Analyysia tehdessäni pohdin sitä, onko oma läheisyyteeni lajiin vaikuttanut kuvien tulkintaan. Toisaalta lajia tuntemattoman olisi vaikea tunnistaa näihin kuvastoihin liittyviä merkittäviä piirteitä. Valokuva myös nähdään aina jossakin kontekstissa ja jo itse kuvien katsominen on tulkintaa. Tulkitseminen taas on subjektiivista, sillä kuvan tekijä ja katsoja tuottavat yhdessä merkityksiä kuvalle (Seppänen 2001).

Tutkimuksessani käyttämäni metodi oli toimiva ja auttoi vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Sisällönkuvailumalli sopi hyvin jäsentämään aineistoani. Tutkimuksessa kykenin käyttämään hyödyksi omaa hiljaista tietoa skeittauksesta ja siihen liittyvästä valokuvasta. Kategorialuokat, jotka loin korvaamaan Shatfordin alkuperäiset kategorialuokat, toimivat onnistuneesti.

Olin yllättynyt siitä, kuinka kuvastoista löytyi paljonkin samankaltaisuuksia. Toisaalta ne erot, joita havaitsin, olivat merkittäviä. Samalla kuitenkin aineistoni havainnoillisti sitä, kuinka uutismedioissa ei välttämättä tunneta skeittausta esittävien kuvien erityispiirteitä. Tulevaisuudessa skeittaus tulee varmasti näkymään mediassa yhä enenevässä määrin sen olympia-statusen seurauksena, joten olisi tärkeää, että lajista ja siihen liittyvistä urheilusuorituksista osattaisiin uutisoida lajia kunnioittaen. Toivon siis, että tästä tutkimuksesta ja sen tuloksista voisi jatkossa olla apua skeittaukseen liittyvässä toimitustyössä.

LÄHTEET

Anu Alaterä ja Kai Halttunen. 2002. *Tiedonhaun perusteet - osa lukutaitoa*. Tampereen yliopiston täydennyskoulutuskeskus ja Otavan opisto/Internetix. Helsinki: BTJ Kirjasto-palvelu.

Barthes, Roland. 1987a [1961]. "The Photographic Message". Teoksessa *Roland Barthes, Image–Music–Text*. Toimittanut Stephen Heath. London: Fontana.

Barthes, Roland. 1987b [1964]. "Rhetoric of the Image". Teoksessa *Roland Barthes, Image–Music–Text*. Toimittanut Stephen Heath. London: Fontana.

Boyle, Raymond. 2006. *Sports Journalism. Context and Issues*. Lontoo: Sage.

Broussard, Ryan. 2020. "Stick to Sports" is Gone: A Field Theory Analysis of Sports Journalists' Coverage of Socio-political Issues". *Journalism Studies*. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2020.1785323>

Gervais, Thierry. 2015. "Illustrating Sports, or the Invention of the Magazine". Teoksessa *Getting the Picture: The Visual Culture of the News*. Toimittajat Jason E. Hill and Vanessa R. Schwartz, 131-8. London: Bloomsbury Academic.

Gröndahl, Vilhelmina. 2007. "Skeittaus kaupunkitilassa. Tutkimus Helsingin skeittikulttuurista". Joensuun yliopisto: Yhteiskunta- ja aluetieteiden tiedekunta. Maantieteen syventävien opintojen tutkielma.

Richard Haynes, Adrian Hadland and Paul Lambert. 2017. "The State Of Sport Photojournalism: Concepts, Practice and Challenges." *Digital journalism* 5, no. 5: 636–651.

Jason Hill and Vanessa R. Schwartz. 2020. *Getting the Picture: the Visual Culture of the News*. London: Routledge, Taylor & Francis Group.

Kaukonen, Henri. 2023. "Mihin menet urheilujournalismi? — Suomalaisten urheilutoimittajien näkemyksiä urheilujournalismin yhteiskunnallisuudesta". Jyväskylän yliopisto, Kieli- ja viestintätieteiden laitos. Maisterintutkielma.

Koljonen, Kari. 2000. *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysiin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973-1998*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos.

Lipsonen, Netta. 2021. "Valokuvien sisällönkuvailu ja merkitysten muodostuminen museon kuva-arkistossa". Jyväskylän yliopisto, Taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitos. Pro gradu -tutkielma.

O'Mahony, Mike. 2018. "Through a Glass Darkly: Reflections on Photography and the Visual Representation of Sport". *Historical Social Research / Historische Sozialforschung* 43 (164): 25–38.

Panofsky, Erwin. 1962. "I. Introductory." Teoksessa *Studies in Iconology. Humanistic Themes In the Art of the Renaissance*. New York: Harper & Row, 3–17.

Panofsky, Erwin. 1970. *Meaning in the Visual Arts*. London: Penguin.

Pölönen, Heikki. 2012. "Hyvä kuvaLehtikuvan tuotantoprosessi ja kuvan ominaisuuksien sanallistuminen sanomalehtien toimituksissa". Tampereen yliopisto, Viestinnän, median ja teatterin yksikkö. Pro gradu -tutkielma.

Rinkey Sharma and Aishwarya. 2022. "Analyzing the intricacies of transgender athletes' representation in competitive sports: A socio-legal review." *International Journal of Health Sciences*, 6(S2), 7183–7191. <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS2.6801>

Rowe, David. 2007. "Sports journalism: Still the 'toy department' of the news media?" *Journalism*, 8(4), 385–405. <https://doi.org/10.1177/1464884907078657>

Seppänen, Janne. *Katseen voima: kohti visuaalista lukutaitoa*. Tampere: Vastapaino, 2001.

Seppänen, Janne. 2005. *Visuaalinen kulttuuri: Teoriaa ja metodeja mediakuvantulkitsijalle*. Tampere: Vastapaino.

Shatford, Sara. 1986. "Analyzing the Subject of a Picture: A Theoretical Approach, Cataloging & Classification Quarterly" 6:3, 39-62. https://doi.org/10.1300/J104v06n03_04

Suodenjoki, S. 2008. "Valtalajien varjossa? Suunnistus Helsingin Sanomien ja Aamulehden kuvallisissa urheilujutuissa." Tiedotusopin pro gradu -tutkielma.

Thorpe, Holly. 2007. "Boarders, Babes and Bad-Asses: Theories of a Female Physical Youth Culture". University of Waikato.

Yle News Labs. 2021. Uutisarvostukset 2021 -tutkimus. Luettu 03.09.2023.

AINEISTO

Yle Uutiset. 16.1.2019. Kuvatoimisto AOP. "Suomalaisän unelma toteutui, kun Lizzie Armanto siirtyi isänsä kotimaan maajoukkueeseen". <https://yle.fi/a/3-10598816>

Hang up -lehti. 03/2018. Sivun 46. Leppälä, Keke. "Ollie Rajamäen parkilla".